

Innst. 246 S

(2014–2015)

Innstilling til Stortinget fra justiskomiteen

Innstilling fra justiskomiteen om redegjørelse av justis- og beredskapsministeren om falske basestasjoner

Til Stortinget

Bakgrunn

Med henvisning til flere oppslag i Aftenposten om utstrakt bruk av IMSI-catchere i nærheten av viktige samfunnsinteresser, sendte representanter for partiene Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne brev til justis- og beredskapsminister Anders Anundsen 15. desember 2014. I brevet ble det bedt om at statsråden så raskt som mulig muntlig redegjorde for Stortinget om hva som var de faktiske forholdene, hva som var gjort for å forebygge overvåking av viktige samfunnsinteresser og hvordan dette ble håndtert videre.

Justis- og beredskapsministeren svarte i brev av 18. desember 2014 at han ønsket å imøtekomme anmodningen og ba om presidentskapets samtykke til å gi en muntlig redegjørelse om saken.

På denne bakgrunn holdt justis- og beredskapsminister Anders Anundsen en redegjørelse om falske basestasjoner i Stortingets møte 7. januar 2015. Ved møtets slutt ble det vedtatt å sende redegjørelsen til justiskomiteen for videre behandling.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jorodd Asphjell, Kari Henriksen, lederen Hadia Tajik og Lene Vågslid, fra Høyre, Margunn Ebbesen,

Hårek Elvenes, Peter Christian Frølich og Anders B. Werp, fra Fremskrittspartiet, Jan Arild Ellingsen og Ulf Leirstein, fra Kristelig Folkeparti, Kjell Ingolf Ropstad, og fra Senterpartiet, Jenny Klinge, viser til justis- og beredskapsministerens redegjørelse om falske basestasjoner av 7. januar 2015, og til det journalistiske arbeidet i Aftenposten som foranledning redegjørelsen.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet, påpeker at de forhold Aftenposten har omtalt er under etterforskning, og at disse medlemmer derfor ikke kan gå inn i disse forholdene. Disse medlemmer merker seg imidlertid at justis- og beredskapsministeren har gått fra å avvise at Aftenpostens oppslag kan basere seg på aktivitet fra norske aktører (Aftenposten, 15. desember 2014) til å ikke kunne garantere overfor disse medlemmer at det ikke er norske aktører, jf. svar på spørsmål fra Stortingets justiskomite om falske basestasjoner (2. mars 2015). Ut over dette imøteser disse medlemmer etterforskningens resultater.

Komiteen viser til den redegjørelse som Politiets sikkerhetstjeneste (PST) hadde i tilknytning til etterforskningen de har gjort av de funn Aftenposten presenterte knyttet til falske basestasjoner. PST har så langt ikke avdekket ulovlig virksomhet og viser til at de funn Aftenposten har presentert, er utslag av normal aktivitet ved de aktuelle basestasjoner.

Komiteen registrerer den konklusjon PST har fremlagt. Det må likevel understrekes at dette feltet trenger absolutt oppmerksomhet fremover, med tydelige ansvarsgrenser mellom de ulike aktører.

Det komiteen kan gå inn i, er de prinsipielle forholdene rundt forebygging og avdekking av over-

våkningsmessige sårbarheter i tilknytning til samfunnskritisk infrastruktur, samt ansvarsforholdene de ulike etatene imellom.

Til ansvarsforholdene sier justis- og beredskapsministeren i redegjørelsen at:

«Basert på det som er fremkommet i media i denne saken, med tilhørende kommentarer, er det forsøkt å skape et inntrykk av at det er uklarerheter rundt hva de ulike departementene og tilhørende virksomheter har ansvar for. Jeg mener det ikke er grunnlag for en slik påstand (...).»

Komiteen vil først påpeke at ansvarsforholdene har minst tre dimensjoner: (i) ulike offentlige etater imellom, (ii) mellom offentlige etater og private aktører og (iii) mellom sivile aktører og militære aktører. Sistnevnte dimensjon har vært lite aktualisert i denne konkrete saken.

Komiteen vil dernest bemerke at uklareheten omkring ansvarsforholdene langt på vei handler om de ulike etatenes egen håndtering.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, ser at lederen for Stortingets kontrollutvalg for etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste (EOS), Eldbjørg Løwer, også uttaler seg i tråd med et inntrykk av uklare ansvarslinjer:

«Ingen oppfatter at de hadde ansvaret for å forhindre denne overvåkingen. Det er regjeringens problem» (Klassekampen 16. desember 2015).

Komiteen merker seg at Justis- og beredskapsdepartementet i samarbeid med Samferdselsdepartementet har nedsatt en arbeidsgruppe som bl.a. skal se på grensesnitt og ansvarsforhold mellom de offentlige aktørene og de private aktørene, hjemmelsgrunnlag samt vurdere behovet for større grad av aktiv monitorering av mobilnettene.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet legger til grunn at dette viser at justis- og beredskapsministeren også selv ser behovet for å avklare ansvarsforholdene nærmere, samt at han erkjenner at det i liten grad gjennomføres aktiv monitorering av mobilnettene.

Disse medlemmer viser til at dagens sikkerhetslov, der deler av de aktuelle ansvarsforhold er regulert, er fra 2000. Terrenget har endret seg siden da, blant annet med hensyn til digital sårbarhet. Det er behov for en sikkerhetslov som tar innover seg disse endringene. Disse medlemmer mener at regjeringen så raskt som mulig bør legge frem en revisjon av sikkerhetsloven.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, viser til at regjeringen har oppnevnt et utvalg som skal foreslå nytt lovgrunnlag for forebyggende nasjonal sikkerhet. Flertallet legger vekt på at utvalgets forslag må sikre et helhetlig, robust og fremtidsrettet forebyggende regelverk som tar høyde for teknologisk utvikling, demografiske endringer og endret sikkerhetsbilde.

Komiteen viser til at justis- og beredskapsministeren i sitt svar til justiskomiteen på spørsmål om falske basestasjoner (3. mars 2015) skriver at:

«... politiets bruk av mobilregulerte soner er ikke varslet til Nkom, ettersom slik varsling både av PST, politiet for øvrig og Riksadvokaten har vært vurdert å stride mot de særlige taushetspliktbestemmelser som gjelder ved bruk av skjulte tvangsmilder.»

Komiteen ser ingen grunn til at politiet, inkludert PST, skal gjøre en annen vurdering av sin varslingsplikt enn Stortinget gjorde da ekomloven § 6-2 ble vedtatt, med tilhørende forarbeider i Prop. 69 L (2012–2013), der det står at:

«Justisdepartementets vurdering av at taushetspliktbestemmelsene i straffeprosessloven og politiloven ikke er til hinder for varsling av ekommyndigheten og tilbyderne, tillegges betydelig vekt (...).»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at justis- og beredskapsministeren først i sitt svar til representanten Jenny Klinge i muntlig spørretime 18. mars 2015, dager etter sitt brev til justiskomiteen med tilhørende offentlig debatt og klarhet, oppklarte sine forventninger til underliggende etat, ved å blant annet si at:

«Dette er et komplisert juridisk spørsmål. Det er langt mer komplisert enn det en kan få inntrykk av i media. (...) vi [har] gjennomført en grundig vurdering fra Lovavdelingens side, som mener at det er juridisk forsvarlig å hevde at taushetsplikten går foran ekomloven, men at de mener at ekomloven i slike tilfeller vil gå foran taushetsbestemmelsene. Det er det som vil være grunnlaget for det svaret som vi nå vil gi PST, nemlig at de må finne varslingsrutiner som tilfredsstiller de kravene ekomloven setter.»

Disse medlemmer merker seg formuleringen «nå vil gi», som tilsier at det frem til da ikke var gitt et slikt tydelig svar til PST.

Disse medlemmer mener at det var uheldig at PSTs feilaktige lovforståelse i denne saken fikk leve så lenge før det fikk en avklaring fra statsrådets side, men er samtidig glad for at avklaringen endelig foreligger.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake på egnet måte med en tydeliggjøring av avgrensningen av ansvarsforholdene mellom ulike offentlige og private aktørers ansvar, roller og hjemmelsgrunnlag innen sikkerhet i mobilnettet.»

«Stortinget ber regjeringen sikre at ansvarsforhold og arbeidsmetoder i blant annet PST, NSM og NKOM er egnet til å avdekke eventuelle gråsoner mellom tjenestene i takt med at nye teknologiske muligheter til å utgjøre en sikkerhetsrisiko kommer til.»

Komiteen legger til grunn at det er en selvfølge at politiet, inkludert PST, som er ment å sørge for at andre følger lovverket, også selv følger gjeldende lover.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen komme tilbake på egnet måte med en tydeliggjøring av avgrensningen

av ansvarsforholdene mellom ulike offentlige og private aktørers ansvar, roller og hjemmelsgrunnlag innen sikkerhet i mobilnettet.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen sikre at ansvarsforhold og arbeidsmetoder i blant annet PST, NSM og NKOM er egnet til å avdekke eventuelle gråsoner mellom tjenestene i takt med at nye teknologiske muligheter til å utgjøre en sikkerhetsrisiko kommer til.

Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til redegjørelsen og rår Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

Redegjørelse av justis- og beredskapsministeren om falske basestasjoner – vedlegges protokollen.

Oslo, i justiskomiteen, den 28. april 2015

Hadia Tajik
leder og ordfører

